

Nr 353.

Av herrar **Åqvist** och **Kollberg**, om *ändrade grunder för beskattningen av icke börsnoterade aktier.*

Enligt 4 § förordningen den 26 juli 1947 om statlig förmögenhetsskatt upptages värdepapper, som noteras å inländsk eller utländsk börs, till det noterade värdet, såframt antagas kan att detta motsvarar vad som må hava varit påräkneligt vid försäljning under normala förhållanden, medan icke-börsnoterade aktier i beskattningshänseende behandlas som övrig lös egendom och sålunda upptages till det värde, som de kan anses ha betingat vid försäljning under normala förhållanden. För de börsnoterade aktierna, där man alltså har en marknad, är detta marknadsvärde avgörande, och det presumeras, att detta värde överensstämmer med vad som må ha varit påräkneligt vid normala förhållanden. Eftersom i regel ett visst samband råder mellan avkastning och värde erhålles en viss relation mellan dessa storheter, och bolagets ställning enligt balansräkningen är i allmänhet ej av avgörande betydelse för aktievärdet.

När det gäller icke-börsnoterade aktier är det emellertid taxeringsmyndigheternas sak att söka bilda sig en uppfattning om vad dessa aktier kan anses betinga vid försäljning under normala förhållanden och sedan åsätta dem detta värde. Denna delikata uppgift utföres vanligen på så sätt, att taxeringsmyndigheterna framräknar ett matematiskt värde enligt balansräkningen och ett annat värde, med viss hänsyn till s. k. dolda reserver och andra omständigheter, som i sådant sammanhang har betydelse. Det slutliga värdet torde sedan fastställas någonstans mellan dessa båda gränser. Till avkastningen tages i regel hänsyn endast om den skattskyldige förmår övertyga vederbörande om att avkastningens storlek är av betydelse vid en försäljning av aktierna. Någon viss relation mellan avkastning och det av taxeringsmyndigheterna åsatta värdet finns sålunda i regel inte, vilket vanligen leder till en för sådana skattskyldiga, som innehar icke-börsnoterade aktier, väsentligt hårdare beskattning.

Grunden till denna olikhet i förmögenhetsbeskattningshänseende torde ha varit, att de icke-börsnoterade bolagen betecknats som familjebolag, där åtgärder kunna vidtagas, som kan påverka räntabiliteten eller utdelningen och vilka svårligen ansetts kunna bedömas av utanför stående personer eller myndigheter. Numera har dock taxeringsmyndigheternas bokgranskningsavdelningar erhållit en sådan bemanning, att något hinder för granskning i tillräcklig omfattning ej kan anses föreligga. Vidare får numera anses något klarare framgå vad man skall förstå med familjebolag. Någon definition förefinnes visserligen ej i skatteförfattningarna, men genom uttalande av mellankommunala prövningsnämnden och finansministern i proposition nr 182 till 1951 års riksdag med förslag till lag om ändrad lydelse av 54 § kommunalskattelagen (s. 31, 42 och 44) har i

varje fall någon ledning erhållits. Genom inrättande av riksskattenämnden har ytterligare ett medel erhållits för auktoritativa uttalanden.

Nu torde det vara klart, att den svenska aktiebolagsfloran ej kan anses tillfredsställande uppdelad genom beteckningarna börsnoterade bolag och icke-börsnoterade bolag, där man med de senare skulle förstå s. k. familjebolag. Det är uppenbart, att bland de icke-börsnoterade aktiebolagen finns både s. k. familjebolag och andra, där antalet delägare är så pass stort eller där vissa har så litet inflytande på ledningen eller förvaltningen av bolaget, att det väsentliga intresset måste vara en viss avkastning på vederbörandes aktieinnehav. Kriterierna för att ett företag ej har karaktär av familjebolag får väl anses vara — förutom att antalet aktieägare ej är ett fåtal fysiska personer — att företagets vinstmedel i skälig omfattning användes för utdelning till delägarna eller att företagen ej medverkar till att bereda fysisk person viss skattelättnad.

När det gäller att bedöma de kvantitativa relationerna mellan börsnoterade och icke-börsnoterade aktiebolag stöter man på svårigheter. Det material, som möjligen kan erhållas ur 1951 års företagsräkning, är ännu ej bearbetat. Det senast bearbetade material, som finns tillgängligt, är det som statistiska centralbyrån behandlat och som hänför sig till år 1934. Enligt detta utgjorde samtliga aktiebolags (ej bank- och försäkringsbolags) aktiekapital och reservfonder 6 177 588 000 kronor. (Se lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m. m. II Motiv, SOU 1941: 9, s. 271.) De å börsen noterade bolagens aktiekapital utgjorde vid samma tidpunkt 1 483 857 260 kronor. Antages reservfonden ha utgjort 10 %, vilket var den i lag vid denna tid som minimum angivna, skulle de börsnoterade bolagens aktiekapital och reservfonder ha utgjort ca 26 % av samtligas och de icke-börsnoterades sålunda ca 74 %.

Vilka eventuella förändringar i dessa relationer som sedermera kan ha inträtt är omöjligt att exakt utröna. Nybildning torde vara vanligast bland icke-börsnoterade företag men likvidation och upplösning likaså. Kapitalökningar torde möjligen ha ägt rum i något större omfattning inom börsnoterade företag.

När det sedan gäller att ur de icke-börsnoterade bolagen söka urskilja vad som kan anses vara familjebolag stöter man på än större svårigheter. Detta först och främst därför, att begreppet familjebolag är ytterst vagt och ännu ej erhållit nödig grad av precision. I den bearbetning som statistiska centralbyrån utfört, fanns 1934 en aktieägare, vars innehav motsvarade minst 75 % av aktiekapitalet i 5 711 aktiebolag av hela antalet 13 587 aktiebolag. Huvuddelägaren var aktiebolag eller annan juridisk person i 2 354 och fysisk person i 3 357 av dessa 5 711 aktiebolag (SOU 1941: 9, s. 54—55).

När det gäller *andelen i aktiekapitalen* blir emellertid förhållandet ett helt annat. En bearbetning av den å s. 55 angivna fördelningen av de 3 357 bolag, i vilka fysisk person är huvuddelägare, gav sålunda vid handen, att bolag med ett kapital på något över 300 miljoner vid angiven tidpunkt skulle på detta sätt innehavas av en fysisk huvuddelägare, vilket av hela det redovisade materialet skulle utgöra omkring 5 %.

Med understrykande återigen av materialets bristfällighet skulle man sålunda komma till att av det samlade aktiekapitalet föll 1934 ca 26 % å börsnoterade bolag, ca 69 % å icke-börsnoterade bolag, som ej hade karaktär av familjebolag, och ca 5 % å icke-börsnoterade bolag med denna karaktär. Även om stor osäkerhet vidlåder dessa siffror torde de något så när ange storleksordningen mellan de olika grupperna. I varje fall synes det vara uppenbart, att icke-börsnoterade bolag utan familjebolags karaktär har en helt annan position och storleksordning än man antagit, och det torde inte vara för djärvt att påstå, att så är förhållandet även i dag.

Men om så är fallet, bör det vara befogat att med större skärpa resa kravet på likhet och rättvisa i fråga om förmögenhetsbeskattning av aktieägare, som innehar börsnoterade och icke-börsnoterade aktier, när de senare ej är av familjebolags natur. Genom att hänföra de s. k. familjebolagen till särskild behandling skulle övriga icke-börsnoterade aktiebolags aktier kunna värdesättas enligt avkastnings- och förräntningsprinciper i likhet med vad som gäller för aktier i börsnoterade aktiebolag. Den hårdare beskattning, som nu utan saklig grund åvilar innehavare av icke-börsnoterade aktier, skulle därigenom justeras och större rättvisa ernås.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag i här ovan framställt hänseende.

Stockholm den 27 januari 1953.

Gösta Åqvist.

Gustaf Kollberg.
